

Έρευνα για το Ανέλδοτο Δημοτικό τραγούδι στην πόλη μας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- ▶ *Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να γνωρίσουμε μορφές της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής όπως το δημοτικό τραγούδι.*

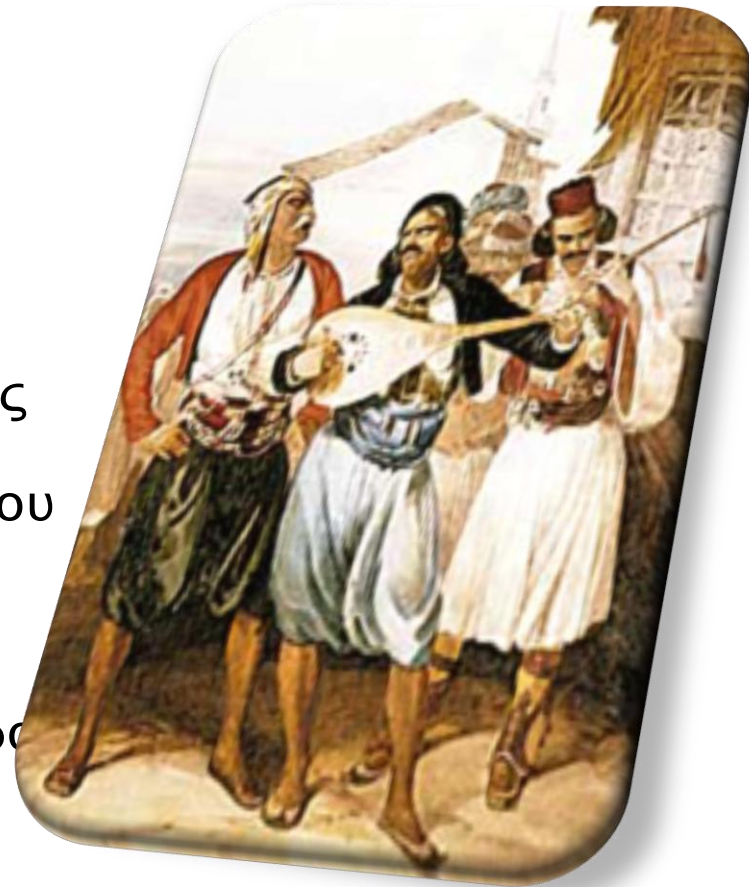

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΠΟΙΗΣΗ, ΜΟΥΣΙΚΗ, ΧΟΡΟΣ

Γενικά

- ▶ Το δημοτικό τραγούδι δεν είναι δημιούργημα ενός ατόμου, αλλά πλάθεται από τον ίδιο το λαό.
- ▶ Αυτοσχέδιοι στιχουργοί συνέθεταν τραγούδια που στη συνέχεια διαδίδονταν προφορικά.
- ▶ Γι' αυτό τα δημοτικά τραγούδια διασώζονται σε πολλές διαφορετικές παραλλαγές ανάλογα με τον τόπο, διαφορετικές δηλαδή μορφές του ίδιου τραγουδιού.
- ▶ Το δημοτικό τραγούδι αποτελεί μια διαχρονική παρουσία, δεν μπορεί να ενταχθεί σε μια συγκεκριμένη περίοδο της ιστορίας της λογοτεχνίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ

- ▶ Με τον όρο δημοτικό τραγούδι αναφερόμαστε σε μια σύνθετη λαϊκή καλλιτεχνική δημιουργία που περιλαμβάνει έμμετρο λόγο, μουσική, χορό και εκτείνεται σε μια μακρά περίοδο του ελληνισμού που ξεκινά από τον 10^ο αι. και φτάνει σχεδόν μέχρι τις μέρες μας.

ΕΙΔΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Το ελληνικό δημοτικό τραγούδι ανάλογα με το θέμα του διακρίνεται στα ακόλουθα βασικά είδη:

Α. Σε αυτά που αναφέρονται σε διάφορες εκδηλώσεις της ζωής (ερωτικά, νανουρίσματα, παιδικά, της ξενιτιάς, μοιρολόγια κ.α.)

- ▶ Β. Ιστορικά αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα ή συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, όπως τα ακριτικά και τα κλέφτικα.
- ▶ Γ. Παραλογές αφηγηματικά τραγούδια με θέμα δραματικές περιπέτειες της ζωής, αληθινές ή φανταστικές.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

- ▶ 1. Ο **λόγος** είναι απλός , φυσικός , ανεπιτήδευτος.
- ▶ 2. Είναι **λυρικά**. Ο «ποιητής» του δημοτικού τραγουδιού δεν εκφράζει προσωπικά συναισθήματα, αλλά συλλογικές συναισθηματικές καταστάσεις της κοινότητας.
- ▶ 3. Ο **μύθος τους** είναι τυπικός και παρουσιάζεται με ελλειπτικότητα και οικονομία.
- ▶ 4. Οι **ήρωες** διαγράφονται σχηματικά με προβολή του κύριου χαρακτηριστικού τους.

- ▶ 5. Τα θέματα του εμπνέονται από τη φύση και την κοινωνική ζωή.
- ▶ 6. Ο τόπος είναι συμβατικός και ο χρόνος ακολουθεί την περιοδικότητα των φυσικών φαινομένων.
- ▶ 7. Στενή σχέση του ανθρώπου με την φύση, με συχνή χρήση της προσωποποίησης.

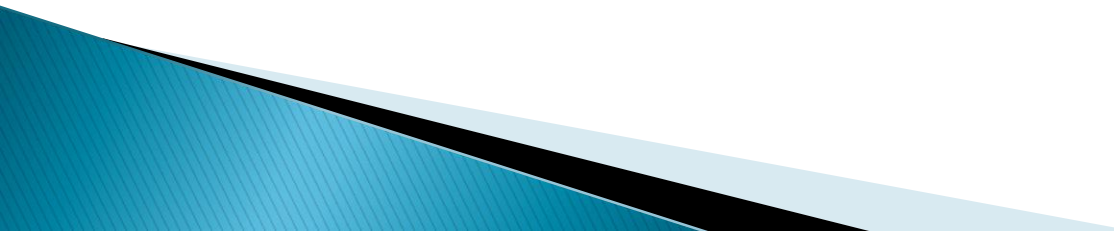

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

- ▶ 15σύλλαβος ιαμβικός στίχος με την τομή (παύση) στην 8ησυλλαβή,χωρίς το φαινόμενο του διασκελισμού.
- ▶ Δεν υπάρχει ομοιοκαταληξία εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις.
- ▶ Παραλείπονται τα ασήμαντα, τα περιττά και όσα εύκολα εννοούνται -έτσι η δράση προχωρεί με γοργότερο ρυθμό.
- ▶ Λιτότητα εκφραστικών μέσων.
- ▶ Γλώσσα που διακρίνεται για :δύναμη, παραστατικότητα , ζωντάνια , που οφείλεται στην πληθωρική χρήση ρήματος και ουσιαστικού
- ▶ Επαναλήψεις :συχνά το πρώτο ημιστίχιο επαναλαμβάνεται στο δεύτερο ή το δεύτερο επιτείνει τη σημασία του πρώτου.

- ▶ Χρήση στερεότυπων εκφράσεων(«τρία πουλάκια κάθονται»,κ.λ.π.)
- ▶ Άσκοπα ερωτήματα(«μήνα σε γάμο ρίχνονται μήνα σε χαροκόπι ; Ουδέ σε γάμο ρίχνονται ουδέ σε χαροκόπι»)Υπάρχουν πολλές αντιθέσεις οι οποίες συχνά οδηγούν σε υπερβολές που ανατρέπουν τη λογική τάξη (το θέμα του αδύνατου).
- ▶ Η εμπυχωτική λειτουργία , που ζωντανεύει ζώα +άψυχα αντικείμενα(τολμηρές προσωποποιήσεις)
- ▶ Η χρήση του άμεσου λόγου ή του διαλόγου που σπάει τη μονοτονία της αφήγησης και ενισχύει την παραστατικότητα).Συχνά στο διάλογο χρησιμοποιείται συμβατικό πρόσωπο για την προώθηση της δράσης ή του διαλόγου (το πουλί λ.χ. που μιλά με ανθρώπινη ομιλία αποτελεί συνηθισμένο μοτίβο των δημοτικών τραγουδιών

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- ▶ Το φυσικό περιβάλλον είναι χώρος αντάμωσης και πανηγυριού.
 - ▶ Οι άνθρωποι μιλάνε με τα στοιχεία της φύσης.
 - ▶ Τα φυσικά στοιχεία συμμετέχουν συναισθηματικά με τον άνθρωπο.
 - ▶ Μέσα στη φύση διαδραματίζονται γεγονότα της ζωής του.
 - ▶ Ο άνθρωπος προστατεύει το περιβάλλον.
-

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΝΑΠΟΣΠΑΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- ▶ Το δημοτικό τραγούδι:
- ▶ Περνάει από στόμα-στόμα και από γενιά σε γενιά.
- ▶ Τροποποιήθηκε και προσαρμόστηκε με τοπικά χαρακτηριστικά και ιστορικές συγκυρίες.
- ▶ Φτάνει στις μέρες μας ως γνήσιο κτήμα, πνευματικό εργαλείο και αυθεντικός τρόπος έκφρασης του λαού.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

- ▶ Τα δημοτικά τραγούδια στο πέρασμα του χρόνου υπέστησαν αρκετές αλλοιώσεις και σώζονται σε πολλές παραλλαγές.
- ▶ Πολλά παλιά δημοτικά τραγούδια που συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν τον 19ο αι. έως τις αρχές του 20ου αι., ακόμα και τη στιγμή της καταγραφής τους από τους Έλληνες και ξένους μελετητές και λαογράφους, είτε καταγράφηκαν σε κάποια ήδη υπάρχουσα παραλλαγή, είτε υπέστησαν παραποιήσεις και γλωσσικές αλλοιώσεις κατά την καταγραφή, αλλοιώσεις που υπαγορεύτηκαν από τις επικρατούσες απόψεις των λογίων της εποχής και τις προσωπικές γλωσσολογικές επιλογές των καταγράφων

ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΕ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

- ▶ ΘΡΑΚΗ
- ▶ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
- ▶ ΗΠΕΙΡΟΣ
- ▶ ΘΕΣΣΑΛΙΑ
- ▶ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
- ▶ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ
- ▶ ΝΗΣΙΑ
- ▶ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ
- ▶ ΠΟΝΤΟΣ-ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

- ▶ **ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ (ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ)**
- ▶ Τρεις περδικούλες κάθονται ψηλά στη Ντουρντουβάννα
Η μια τηράει του Φονιά, γη άλλη κατὰ τη Λάστα,
και η τρίτη, νη καλύτερη, μοιριολογάει και λέει.
– Αλέξη κάτσε φρόνιμα, κάτσε να προσκυνήσεις!
Πέντε πασάδες έρχονται μες του Φονιά τον κάμπο
και κυνηγάν την Κλεφτουργιά και τους καπεταναίους
και τότε πούθε θα κρυφτείς και που θα ξεχειμάσεις;
– Εγώ σας τότεπα μια βολά, σας τότεπα τρεις και πέντε,
Τούρκους εγώ δε σκιάζουμαι, πασάδες δε φοβάμαι.
Πασά μου έχω το σπαθί, βεζύρη το ντουφέκι...
Τα βόλια μου του ντουφεκιού στέλνω να προσκυνήσουν
να προσκυνήσουν τον πασά και Τούρκους να φιλήσουν.
Κι αν τύχει και να σκοτωθώ, στο νου μου δεν το βάνω
Και συ μάνα μ' μη λυπηθείς και μη μαυροφορέσεις.
Το γιό σου κι αν σκοτώσουνε ήτανε παλικάρι.
Τα παλικάρια δεν τα κλαιν, δεν τα μοιριολογάνε!

▶ ΒΟΧΑΪΤΙΣΣΑ

- ▶ 5Αχ, τι απελπισιά και τι πόνο που έχω εγώ μάνα μου μες στην καρδιά για μια Βοχαΐτισσα
- ▶ Βοχαΐτοπούλα, συ που τα 'χεις ούλα μάτια, φρύδια και μαλλιά του ντουινιά την ομορφιά
- ▶ Αχ κούκλα μου γλυκιά συ μου πήρες την καρδιά και δε βρίσκω γιατρεία κακούργα Βοχαΐτισσα
- ▶ Βοχαΐτοπούλα, κούκλα μου μικρούλα τα σγουρά σου τα μαλλιά μου 'χουν κάψει την καρδιά

▶ ΑΓΓΕΛΩ ΚΡΕΝΕΙ Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ

- ▶ Αγγέλω μ'κρέν' η μάνα σου.
Δε ξέρω τι σε θέλει
Να πας Αγγέλω μ' για νερό
να πιούν τα παληκάρια
Τα παληκάρια κι αν διψούν
νερό να παν να πιούνε
κι εγώ θα πάω για κέντημα
με τ'άλλα τα κορίτσια

ΑΓΡΑΦΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

- ▶ Παράλληλα, δυστυχώς τα περισσότερα από τα δημοτικά τραγούδια, δεν έχουν καταγραφεί και χάθηκαν στο πέρασμα των χρόνων. Μερικά από τα πιο σπάνια απ' αυτά είναι:
 1. Να ήμουν πετροπέρδικα
 2. Ένας συνταγματάρχης και ένας μοίραρχος
 3. Πάνε τα χρόνια τα παλιά

Η Σημερινή Πραγματικότητα

Αν αληθεύει η άποψη του λαογράφου Νικολάου Πολίτη ,ότι τα υλικά του δημοτικού τραγουδιού από το εθνικό ταμείο της κοινότητας , δηλαδή από της συλλογικές μνήμες και αξίες τότε πώς μπορούμε να ερμηνεύσουμε την σημερινή πραγματικότητα όπως την διαπιστώσαμε στην έρευνά μας; Βέβαια δεν μας ήταν άγνωστη. Δεν την είχαμε όμως συνειδητοποιήσει και δεν γνωρίζαμε και τί σημαίνει αυτή η πραγματικότητα πριν λάβουμε μέρος σ' αυτήν την έρευνα και αντιληφθούμε τη σημασία του δημοτικού τραγουδιού ως άρρηκτου στοιχείου της εθνικής μας ταυτότητας και ως επέκταση της ατομικής μας ταυτότητας. Ότι δεν είχαμε συνειδητοποιήσει την σημασία του δημοτικού τραγουδιού φάνηκε και από το γεγονός ότι κανείς δεν ήθελε να πάρει τέτοιο θέμα. Όμως με την βοήθεια της καθηγήτριας μας, κυρίας Μουχτούρη, όχι μόνο μετείχαμε στην έρευνα με το μυαλό μας ως ψυχροί ερευνητές, αλλά και με την καρδιά μας. Χορέψαμε, τραγουδήσαμε και σοκάραμε τον εαυτό μας και τη διεύθυνση που ξαφνικά μας είδε να ξεχυνόμαστε στην αυλή και να τραγουδάμε παλιά και καινούργια δημοτικά σπάζοντας έτσι τα ταμπό του σχολείου ,ξεκομμένου από τον πραγματικό κόσμο και σταματημένο στον κόσμο του χθες.

Όμως ποιά πραγματικότητα διαπιστώσαμε μέσα από 170 συνεντεύξεις συμπολιτών μας;

ΕΡΕΥΝΑ

- ▶ Παράλληλα κατά την διάρκεια της ερευνητικής εργασίας , σαν μαθητές πραγματοποιήσαμε έρευνα μοιράζοντας ερωτηματολόγια σχετικά με την διατήρηση της λαϊκής μας παράδοσης και το άκουσμα των δημοτικών τραγουδιών στις μέρες μας.

Δημοτικά τραγούδια που ακούνε ανά ηλικία:

1]νέοι έως 25 χρονών 20% ευκαιριακά σε πανηγύρια ή εκδηλώσεις χορευτικών συλλόγων .Μόνοι τους δεν επιλέγουν να ακούσουν ,αλλά δεν ενοχλούνται στο άκουσμά τους. Το 80% αρνούνται κατηγορηματικά να ακούσουν δημοτικά και τα αποστρέφονται ως “μπανάλ” δηλ παλαιομοδίτικα.

2]Από 25-45

Το 45% δεν ακούει και δεν ξέρει κάποια δημοτικά ,τα θεωρεί ξεπερασμένα και ανόητα.

Το 30% τα ακούει στους γάμους και τα χορεύει ευχαρίστως.

Το 25% τα ακούει ευκαιριακά ,αλλά προτιμάει τα λαϊκά περισσότερο.

3]Από 45-60

Το 65% ακούει λαϊκά και

Το 35%ακούει δημοτικά μόνον σε γιορτές και γάμους

4] Από 60-

Το 30% ακούει λαϊκά

Το 70% ακούει δημοτικά

Πού οφείλεται όμως αυτή η πραγματικότητα;

Την αρχή της θα πρέπει να την αναζητήσουμε στη δεκαετία του '50 όπου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά τον Εμφύλιο αποδομήθηκε ο παραδοσιακός τρόπος ζωής του Έλληνα, καθώς και το κύτταρο του ελληνισμού το χωριό, που ήταν θεματοφύλακας των εθνικών παραδόσεων και αξιών. Η τάξη που ηγείται της ελληνικής κοινωνίας είναι στραμμένη στη Δύση και ότι παραδοσιακό το θεωρεί ξεπερασμένο και παλαιομοδίτικο. Υπηρετώντας τα αφεντικά της η άρχουσα τάξη αφενός μεν τρομοκρατεί τις ελεύθερες φωνές που ζητούν αληθινή δημοκρατία, αφετέρου δε διώχνει την νεολαία της στα εργοστάσια της Γερμανίας δίνοντας για δεύτερη φορά ελληνικό αίμα στην ανάπτυξή της αυτή τη φορά. Όσοι μένουν στην Ελλάδα διασκεδάζουν με τον μικροαστικό κινηματογράφο που θέλει την Θεία από το Σικάγο να φέρνει την πρόοδο από την Αμερική και να πετάει την παράδοση και τις αξίες από το παράθυρο, ως εμπόδιο για την αμερικανόπνευστη πρόοδο. Προφανώς και στις επόμενες δεκαετίες ο καταναλωτισμός και ο ατομισμός, που έφτανε από τη Δύση ως συνώνυμο της προόδου οδήγησε στην οριστική ρήξη με κάθε έννοια συλλογικότητας και συλλογικής μνήμης.

Η 'επιστροφή στις ρίζες στην οποία στράφηκαν κάποιοι εμπνευσμένοι καλλιτέχνες στο τέλος της δεκαετίας του '70 έμεινε μετέωρη , χωρίς συνεχιστές.

Ό έλληνας από τη δεκαετία του '80 στράφηκε τεχνιέντως στον εσπευσμένο πλουτισμό για να βρεθεί στο τέλος της πρώτης δεκαετίας ου 21^{ου} αι. και πάλι τεχνηέντως στον γκρεμό. Χωρίς να ξέρει ένα τραγούδι απέξω να πει τον πόνο του , όταν του κόψουν το ηλεκτρικό και να θυμηθεί τον εαυτό του , όταν τον αφήνουν άνεργο και νηστικό. Όμως η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει και θα θυμηθεί τις ρίζες της και την παράδοσή τους

ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

- ▶ Με λίγα λόγια , στις μέρες μας ειδικότερα στις νέες ηλικίες το δημοτικό τραγούδι έχει παραμεληθεί ιδιαίτερα.
- ▶ Ωστόσο, άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας συνεχίζουν να κρατάνε την παράδοση μας ζωντανή κυρίως σε διάφορες χαρμόσυνες συγκεντρώσεις(γάμοι, βαφτίσια, αρραβώνες κ .α .)

Επίλογος

- ▶ Συνοψίζοντας, στην φετινή ερευνητική εργασία, μέσω μιας συνεχής προσπάθειας, γνωρίσαμε την λαϊκή μας παράδοση, το δημοτικό τραγούδι, την μετεξέλιξή του στο πέρασμα των χρόνων καθώς και τις επιρροές του.
- ▶ Ποτέ δεν πρέπει να ξεχνάμε αυτό που λέει ο Σεφέρης:
- ▶ «ΣΒΗΝΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΟΜΜΑΤΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ, ΣΒΗΝΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΑ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ»

**“ΦΩΤΙΑ
και
ΤΣΕΚΟΥΡΙ
ΣΤΟΥΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΕΝΟΥΣ”**

ΑΡΟΛΛΟΝΙΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

Οι μαθητές

- ▶ Μ. Παπαδοπούλου
- ▶ Γ. Παπακωστόπουλος
- ▶ Ν. Καλουδιώτης
- ▶ Γ. Ροδάς
- ▶ Β. Καρανίκας
- ▶ Γ. Κοκκωνης
- ▶ Μ. Μιτρου
- ▶ Ε. Παπαγεωργίου
- ▶ Κ. Μπράνη
- ▶ Χ. Τσιλογιάννης
- ▶ Χ. Βαρελάς
- ▶ Μ. Σωτηρόπουλος
- ▶ Κ. Μπαρμπόπουλος
- ▶ Χ. Πολύχρονος
- ▶ Χ. Κολα
- ▶ Χ. Πετσίνης

Η Καθηγήτρια

▶ Κ Μουχτούρη